

Bylo to mámivé, krásné, vzrušující a nikdo asi nemohl zůstat tím vším nezasažen. Do této radosti se ovšem připlétalo množství nejrůznějších rozpaků. Předně jsem byl asi dost rozpačitý z rozpačitosti, kterou se vyznačovala politika politického vedení státu. Tehdejší vedení si počínalo totiž opravdu dost rozpačitě: na jedné straně chtělo reformovat a radovalo se z podpory, které se mu dostává od veřejnosti, na druhé straně se veřejnosti v podstatě bálo a trvale a na prvním místě si lámalo hlavu otázkou, jak ji udržet na uzdě: bezpočet témat a nároků, které se objevily, jej děsily, protože překračovaly všechny horizonty toho, co si jeho členové byli schopni představit jako možné a přípustné. Chtěli vyvětrat, ale zároveň se báli čerstvého vzduchu. Chtěli dosavadní systém zlepšit, ale za určitou hranici nesmělo to zlepšení podle jejich mínění jít. Nejen proto, že si sami nedokázali představit, co by za touto hranicí mělo být a že vůbec za ni lze jít (svět jim u té hranice prostě končil), ale i proto, že se báli Kremlu. Nacvičený strach podřízených se u nich organicky snoubil s velkými iluzemi o nadřízených. Zvyklí na dosavadní způsob ‚politiky‘ v sovětském bloku, domnívali se, že si to nějak zákulisně se svými moskevskými soudruhy vyříkají, že jim to všechno nějak rozumně vysvětlí a zároveň jim něco přislíbí, a že pokud to celé nebude veřejnost svou bezuzdností příliš komplikovat, nějak to projde. Ale doba už byla jiná a čím dál bylo zřejmější, že tímhle tradičním způsobem a takhle snadno se ta záležitost nevyřeší. Ten pocit byl dost obecný a měl jsem ho i já. (Vzpomínám si, jak jsem někdy v červenci roku 1968 prolomil pomocí koňaku svůj ostych ze slavných lidí a jak jsem se pokoušel asi dvě hodiny tohle všechno při jakési příležitosti vysvětlit Alexandru Dubčekovi. Dával jsem mu tisíc všelijakých konkrétních rad; nevím už, jak

moc byly blbé; mám ale na tu věc jednu krásnou vzpomínku: že mne po celou dobu pozorně poslouchal! Zkuste si to představit dnes, – že by dr. Husák dvě hodiny poslouchal rozumy nějakého dvaatřicetiletého autora absurdních her, který by se mu pokoušel vysvětlit, jak to má všechno dělat!).“³⁰ Havel později přiznal, že sice „z mých rad si [Dubček], pravda, moc nevezal, ale tím, že se se mnou vůbec bavil, si mne zcela získal“.³¹

Ke schůzce spisovatelů a stranického vedení došlo začátkem července 1968 v Praze. Zúčastnili se jej nejvýznamnější literáti, členové i nečlenové KSČ, mimo jiné Pavel Kohout, Ludvík Vaculík, Josef Škvorecký a Václav Havel, a spolu s nimi vrcholní politici s Alexandrem Dubčekem a Oldřichem Černíkem v čele. Schůze měla velice neformální ráz; během celonočního rautu si shromáždění řádně přihnuli. Nad ránem si Havel, vystrojený od hlavy až k patě do džínové soupravy přivezené z USA, s hippiesáckým symbolem míru na krku, přisedl k Dubčekovi, který se tísnil ve slušném obleku, a začal ho ujišťovat, že všichni Češi jej podporují a jsou stoupenci socialismu, dokonce i on sám, přestože je synem milionáře a na obnovení kapitalismu by tedy mohl jen vydělat.

Dubček nepůsobil dojmem, že by jej to přesvědčilo. „Skutečně si myslíte, že má u nás socialismus takovou podporu? Možná se vám to zdá, protože jste talentovaný,“ namítl. „Můžete se plně využít v divadle. Ale každý není. Možná že vy a já to myslíme dobře. Ale je otázka, či to každý myslí dobře. I takoví, co nemají umělecký talent.“

„Absolutní většina to myslí dobře,“ odpověděl údajně Havel. „Socialismus je epiteton constans naší doby.“

„Myslíte?“ završil tu výměnu názorů Alexander Dubček.³²